

MÜZELERİN EĞİTİM VE TASARIM ATÖLYELERİNDE İNFORMAL EĞİTİM

Fethiye ERBAY*

Öz: İnfomal eğitim modellerinin en uygulanabilir mekanları müzelerdir. Müzeler yeni iletişim odaklı mesaj dili olarak infomal eğitimden yararlanmaktadır. Günümüzde müzeler, öğrenilen bilgileri pekiştiren rahat bir ortamda tekrar edilmesine imkan sunan infomal eğitime önem vermektedirler. Bu çalışma müzelerin eğitim ve tasarım atölyelerinde, bilimden sanata kadar farklı alanlarda yürüttükleri eğitim etkinliklerini, infomal eğitim modelleri üzerinden araştırmaktadır. Müze atölyelerinde interaktif ortamlarda farklı yaş gruplarına sunulan eğitim çalışmaları ülkemiz müzeleri üzerinden incelenecektir.

Türkiye’de birçok müze, sergileme çalışmalarını, daha anlamlı kılmak, tanıtım ve etkileme sürecini uzatmak amacı ile infomal eğitim çalışmalarından yararlanır. Müzeler kurdukları eğitim ve tasarım atölyelerinde çeşitli yaş gruplarına ve yetişkinlere yönelik infomal eğitim çalışmaları düzenlemektedir. Bu atölyelerde merak, araştırma, keşfetme ve inceleme tutkusunu canlı tutulacak grup çalışmaları düzenlenmektedir. Bilim ve teknoloji alanında bu atölyeler de öğrenci, deney ve gözlem yaparak öğrenmektedirler. Müzeler çocuklara, gençlere yaratıcılık ve problem çözüme becerisi kazandırma ve geliştirme temelli atölye çalışmaları düzenleyerek infomal eğitimi desteklemektedir. Müzelerin eğitim ve tasarım atölyelerinde gerçekleşen çalışmalar; katılanlara kalıcı bir öğrenme ortamı sunması açısından önemlidir.

Anahtar sözcükler: İnfomal eğitim, müze atölyeleri, müze eğitimi, özel eğitim.

* Prof. Dr.; İstanbul Üniversitesi Müzecilik Bölüm Başkanı, Müze Yönetimi Bilim Dalı Başkanı, Kültürel Miras Alanlarının Yönetimi Anabilim Dalı Başkanı.

INFORMAL EDUCATION IN EDUCATION AND DESIGN WORKSHOPS OF MUSEUMS

Fethiye ERBAY*

Abstract

Museums constitute the most suitable environment for informal education models. Museums take advantage of informal education as a new communication-based message language. Museums in our day emphasize informal education that offers the opportunity to repeat the acquired knowledge in a reinforcing environment. The education activities that take place in the interactive environment of museums span many fields from science to arts. Education projects that are offered in these different environments also vary according to age groups.

Many museums in Turkey take advantage of informal education efforts in order to make their exhibitions more meaningful, and to prolong the promotion and influencing process. Museums organize informal education efforts that target various age groups and adults in their education and design workshops. The projects in these workshops keep curiosity, the passion for research, discovery and examination alive. Students learn by experiments and observations in science and technology workshops. Museums generally support informal training by organizing workshops based on providing children with creativity and problem-solving skills. Informal education efforts increase the appeal of the museum environment in terms of education skills, and make a charming impact on participants. Projects that are implemented in the education and design workshops of museums offer the participants a permanent learning environment.

Keywords: Informal education, museum workshops, museum education, special education.

Giriş

Günümüzde müzeler yaşam boyu eğitim ortamlarına dönüşmüşlerdir. İnfomal eğitim müzeye gelen ziyaretçilerin çevresiyle etkileşimi sonucu kendiliğinden oluşan süreçtir. Müzelerde infomal eğitim kişiye özel, plansız, doğal atölye ortamında kendiliğinden gelişir. Müzelerin yarattı bu doğal ortamda, ziyaretçi katılımcıya dönüşür. Atölyelerde deneyerek kazanılan eğitim becerilerinin düzeyi de kişiden kişiye değişir.

* Prof. Dr.; Istanbul University, Department of Museology.

◆ Fethiye Erbay

İnformal eğitim müzelerde formal eğitimle iç içe gelişim gösterir. Çoğu zaman formal eğitimden daha etkilidir. Eğlence ve eğitim kavramlarının bileşimi olarak öne çıkan "edutainment" hoşça vakit geçirilen eğlenceli eğitim anlayışı olarak tanımlanmaktadır. Eğlence ve eğitim uygulamalarının eğitim kurumları dışında informal (okul dışı) eğitim olarak, başarılı örnekleri müzelerde görülmektedir. Müzeler eğitirken eğlendiren, ziyaretçilerin katılımını sağlayarak, dikkatini çekmek için eğlenceden yararlanan etkinlikler yürütmektedirler. Müzelerin eğitim ve tasarım atölyelerinde; ziyaretçiler için özel hazırlanmış yaratıcı ve zengin deneyimler sunmaları, bu atölye çalışmalarına olan ilgiyi arttırmıştır. Bu atölyelerde katılımcılar yeni deneyimler keşfederken, çeşitli öğrenme türlerini bir arada yaşama fırsatı bulurlar. Müze uzmanları eşliğinde zengin ve çekici deneyimler sunulması, müzeyi ziyaret edenlerin müzeyi kullanma ve müzede kalma süresini uzatır.

Müzede öğrenme yolu; gözlem ve taklittir. Müzede doğal çevreyle karşılaşma daha sonraki öğrenme ve problem çözme temelini oluşturması açısından müze gezileri, atölye çalışmaları kalıcı eğitim açısından önemlidir. Müzeler küçük çocuk kendi kendine öğrenmeye yönlendirilebilir mi?, Müzeler resmi öğrenmenin yanı sıra gayri resmi öğrenme için de uygun ortamlar mıdır?, Küçük çocukların anaokuluna hazırlanmasına yardımcı olur mu?, soruları müzelerde informal eğitim üzerine tartışılmalar gündeme getirmiştir. Müzelerde gerçek nesneyi görmenin kişide yarattığı duygusal açılımların etkisi sınıf ortamında yaratılamamaktadır. Müzeye gelenlere en çok ne yapmak istedikleri sorulduğunda eserlere dokunmak istedikleri cevapları, bu mekanların duyarlı bir etkileşim yarattığını da belgelemektedir (Dockett ve diğerleri 2011). Müzeye gelen ziyaretçiler hangi yaş gurubunda olursa olsun farkında olmadan çevresiyle etkileşimi girer. Müzelerin gizemli ortamı informal doğaçlama öğrenmeleri kalıcı etkiye dönüştürür. Özellikle bilim, doğa ve tarih müzeleri, okul ortamında, popüler medyada ya da sanal, dijital ortamda sunulan eğitimden farklı olarak, hikayenin içinde yaşanan, üçboyutlu gerçek ortamlar olarak etkileşimi kalıcı kılmaktadır. Müze atölyelerinde deneyerek uygulama eğlenceyi de beraberinde getirmektedir (Erbay, 2016).

Yöntem

Çalışma yazılı kaynak tarama, gözlem ve inceleme modelindedir. Müzelerimizin eğitim ve tasarım atölyelerinde yürütülen çalışmalar incelenmiştir. Ülkemizde müzecilik eğitimi alanındaki yayınlar taranmış, müzelerde yürütülen ders programları incelenmiş, eğitim atölyelerinde uygulamalar katılarak araştırılmanın içeriği oluşturulmuştur.

Bulgular

Bu bölümde yer alan bilgiler ve görseller, Fethiye Erbay tarafından yazılan Müzecilik Eğitimi alanındaki yayınlarından; Müzeleri Kurumlaştırma Çabası adlı kitabı'ndan yola çıkılarak, yurtiçi ve yurtdışı müzelerin atölyelerinde düzenlenen eğitim uygulamalarına katılarak hazırlanmıştır.

Müzelerde İnfomal Eğitim Çalışmalarının Önemi

Müzelerde ziyaretçiler, tanıdık temalar ve deneyimler üzerinden eser ve sergi alanları ile bağlantılı kurarak duygusal etkileşime girerler. Müze atölyelerinde yapılan eğitim etkinlikleri ile kişisel etkileşimine dönüşür ve paylaşım süresi uzar. Çocukların eserlerle güçlü bağlar kurabilmeleri için tanıdık yaşam deneyimlerini gerçekleştirecekleri mekanlar olarak müzeler yaşantımızda önemlidir. Günümüzde müzelerin öğrenme ortamları, motive edici alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Ellen and Principal, 2012).

Smithsonian Enstitüsü Doğa Tarihi Ulusal Müzesi Eğitim uzmanı, Adam Blankenbicker'in; *"Müzelerde Gayri Resmî Fen Eğitimi- Kazayla Öğrenme(Informal Science Education in Museums – Learning by Accident)"* adlı makalesinde; informal eğitimi sınıf ortamı dışında resmi olmayan ortamlarda öğrenme olarak nitelendirmiştir. Bu gayri resmi ortamlarda sınıf ortamından daha az baskı vardır. Bu yüzden öğrenme eğlenceli olarak kendiliğinden gelişir. Merak uyandırır. Bilime ve çevreye olan duyarlılık artar, birlikte üretme çabası doğar (Blankenbicker, 2012). Bu tanımlar eşliğinde müzeler informal mekanlar olarak her yaş grubuna farklı meraklar uyandırır. Müzeler gittikçe artan oranda örgün eğitimi tamamlama görevi üstlenmişlerdir. Bu özellikleri ile müzeler, okulların sunduğu eğitime destek kurumlar olarak çalışmalarını geliştirmektedirler.

Müzeler ise gerçek nesnelere ele alma, sorunları çözmeye ve başkalarıyla etkileşim kurma fırsatları sunar. Diğer sosyal medya (TV, radyo, kitaplar) fiili nesnelere veya diğer insanlarla etkileşime girme veya bunlara katılma fırsatı sağlamaz. Daha çok pasif öğrenme deneyimleri yaratır. Müze atölyelerinde çalışmalar; dokunabilir, tutabilir veya yeniden yaratılabilir olması doğal merakları tatmin ederek, eğlenceli çalışmalara dönüşmesi yeni öğrenme fırsatları olarak karşımıza çıkar (Blankenbicker, 2012). *Müzeler*, ilgi çekici, hikaye anlatan, hayal kurduran eyleme dönüşen, eğlenceli, katılımcı aktif eğitim çalışmaları ile yaratıcılığı artırır. Müze atölyelerinde çeşitli öğretim araçları, simülasyon programları ile interaktif eğitim gerçekleşir. Müzelerde eğitsel oyun programlarının ortak hedefi, bir öğretim çevresi ve ortamı yaratarak öğrenmenin gerçekleşmesine, yeteneklerin geliştirilmesine yardımcı olmaktır. Bu eğitimsel oyun programları gerçek ya da gerçek olmayan bir durum ya da olayı canlandıracak tarzda hazırlanır. Müzelerin eğitim ve tasarım atölyelerinde hikaye anlatma, interaktif showlar, skeçler, yaratıcı drama/tiyatro gösteriler ve stand up'lar ile amaçlanan eğitimin etkili olması sağlanır.

Ben Garcia; *En İyi Neyi Yaparız (What We Do Best Making the Case for the Museum Learning in its Own Right)* adlı müze öğrenme konusundaki makalesinde; *"Müzelerin öğrenme gücünü tekrar gözden geçirmeliyiz. Müze öğrenimi eşsiz, çok yönlü ve yüksek dereceli duygusal ve bilişsel gelişime ilham verir. Günümüzde, pek çok resmi eğitim kurumu değişime uğradı. Refah ve entelektüel güçlenmeyi sağlayabilen ortamlar olarak müzeler birey ve toplulukları eğitime görevi yeniden tanımlandı. Eğitim ve gayri resmi ve örgün eğitimi*

◆ Fethiye Erbay

önemseyen bir paradigma içinde müzeler tamamlayıcı ve hayat boyu öğrenme mekanları olarak yeniden eğitim görevi sorgulandı. Müze okulu programları genellikle K-12 içeriğini desteklemek üzere tasarlanmış eğitim programlarına müzeler eğitim bölümleri ile yeni imkan sundu: Yapılandırmacılık, özgürce seçmeli öğrenme ve içsel *motivasyon artırıcı, ilerici ve alternatif eğitim çalışmaları büyük oranda müzelerin eğitici rolünü değiştirdi. Standartlaştırılmış testler ve azaltılmış eğitim fonları eğitim politikalarındaki değişimler müzelerde öğretimle ilgili yaklaşımların yeniden değerlendirilmesini zorunlu kıldı. Müzelerin ve okulların her birinin yeniden keşfedildiği, yeni görevler yüklediği bir dönemde yaşamaktayız. Artık müzelerin değeri her zamankinden daha fazla ifade edebilir oldu. Müzelerde eğitim yeniden canlanıyor ve bu dönüşüm öğrencilere ulaşmanın yeni yolları olarak görülüyor*” (Garcia; 2012,s.50). Artık müzelerin eğitim değeri her zamankinden daha fazla öne çıkmıştır. Müze ziyaretçileri üzerinde olumlu sosyal davranışların geliştirilmesi ve dönüşümün sağlanmasında müzelerin rolü giderek artmaktadır. Öğrenme yaklaşımının başarıyla sonuçlanması, içsel motivasyonun artırılmasında müze profesyonellerine informal eğitim odaklı çalışmalarının önemi artmıştır.

Müzelerin yeni mesaj dili olarak kullandıkları informal eğitim modelleri; öğrenilen bilgilerin pekiştirilmesini ve daha rahat bir ortamda tekrar edilmesini sağlamaktadır. Müzede oyunlar, öğrencilere neşeli ve rahat bir ortam sağlamakta, sınıf dışı mekanlar olarak, müze eğitim ve tasarım atölyelerinde uzmanlar eşliğinde çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Bireysel yetenek ve farklılıkları ortaya çıkararak, geliştiren, kurallara uymayı, kişilerarası iletişimi öğreten, oynarken eğitmeyi amaçlayan müzelerin eğitim ve öğretim rolleri artmaktadır. Müzeler kurdukları eğitim ve tasarım atölyelerinde çeşitli yaş guruplarına ve yetişkinlere yönelik eğitim çalışmaları giderek artmaktadır (Erbay,2016).

İnformel Eğitim Çalışmalarının Müze Eğitim ve Tasarım Atölyeleri Örnekleri Üzerinden İncelenmesi

Türkiye de birçok müze sergileme çalışmalarını daha anlamlı kılmak, tanıtım ve etkileme sürecini uzatmak amacı ile atölye çalışmalarına ağırlık vermişlerdir. Müzelerimizde yıllarca el yordamı ve gönüllülük anlayışı ile yürütülen müze eğitim çalışmaları son yıllarda profesyonel eğitim çalışmalarına dönüşmüştür. 2010 yılından itibaren müzeler eğitim bölümleri kurarak okullarla işbirliği içinde atölye çalışmaları sürdürmektedirler.

Bu çalışmanın amacı kapsamında; birden fazla eğitim ve tasarım atölyeleri bulunan müzeler örnek olarak inceleme konusu olmuştur. Rahmi M. Koç Müzesi, Santral İstanbul Enerji Müzesi, İstanbul Modern Müzesi, Pera Müzesi ve Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi eğitim bölümlerinin yürüttüğü birden fazla atölye çalışmaları informal eğitim örnekleri üzerinden aşağıda incelenmiştir.

1-Rahmi M. Koç Müzesi Eğitim Çalışmaları

Müzenin eğitim atölyelerinde; ilköğretim okulları eğitim çalışmaları, 2002 yılından itibaren İstanbul Valiliği ile İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmış ve okulların kullanımına sunulmuştur. Bu paket sayesinde öğretmenler ve öğrenciler, seçilmiş olan eserler konusunda daha detaylı bilgi edinmektedirler. İlköğretim okullarına yönelik eğitim projeleri kapsamında anasınıfı eğitim paketi, fen ve teknoloji atölyesi eğitim projesi, renkli matematik dünyası, bakım-onarım atölyeleri, eğitim projesi gibi çeşitli adlarda eğitim ve öğretim çalışmaları sürdürülmektedir. Bu çalışmalarda incelenen eserler ile müfredat programı arasındaki bağlantılar kurularak gerçekleştirilir. Ziyaret öncesi ve sonrasında sınıfta yapılabilecek çalışmalarla ilgili öneriler tanınlanır. Program kapsamında genel bilgi verilmesinin yanında, çizimler, fotoğraflar, sorular, cevaplar, tartışma konuları ile müzede ve sınıfta yapılabilecek etkinlikler eğitim ve öğrenmenin temelleri oluşturulur.

Rahmi M. Koç Müzesi'nde hafta sonu eğitim atölyelerinde boyama, astronomi, heykel, kukla, film, denizcilik, dans ve drama alanlarında atölye çalışmaları yürütülmektedir. Belirli haftalarda temalı eğitim etkinlikleri, konunun uzmanları ve sanatçıları tarafından 4 ile 14 yaş aralığındaki ziyaretçilere verilmektedir.

Rahmi Koç Müzesi'nin renkli matematik dünyası; eğlen ve öğren bölümünde; interaktif deney setleri ile matematik çalışmalarının sevdirmesi amaçlanmaktadır. 32 adet deney seti çalışmaları ile interaktif deneyler yaparak eğlenerek öğrenmek hedeflenmektedir. Lise ve meslek lisesi öğrencilerine yönelik Atölye Eğitim Projesi, 2007 yılından itibaren restorasyon atölyesinde; eski eserlere değer verme ve onları koruma bilinci kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bu atölyeler tasarım, mutfak, boyama, bitki, sinema, matematik, enerji, denizcilik, biyoloji, astronomi, heykel, kukla, drama vb. çok geniş bir yelpazede uygulayarak, öğrenebilme imkânı sunulmaktadır. Astronomi atölyesinde tüm gök cisimleri ve Güneş Sistemi'nin evrendeki oluşum süreci eğitim uzmanları eşliğinde anlatılmaktadır. Biyoloji atölyesinde, DNA'nın kalıtsal yaşam şifresi ile ilgili bilgiler aktarılmaktadır. Enerji atölyesi doğal kaynaklara ve enerjiye olan talebin giderek artması, nüfus, sanayi, kentleşme ve küreselleşme üzerindeki etkilerine dikkat çekilmektedir. Matbaa atölyesinde; matbaa teknolojisinin tarihi serüveni grafik ve bilgisayar destekli baskı teknolojisine yönelik çalışmalar deneyerek, öğrenmektedirler.

Bu atölye çalışmalarında öğrenciler; merak, araştırma, keşfetme ve inceleme tutkusunu canlı tutmak amacıyla eğitim çalışmaları sürdürülür. Müzede açılan bilim ve teknoloji atölyelerinde öğrenciler; deney ve gözlem yaparak-yaşayarak öğrenebilmektedirler. Eğitim atölyelerinde öğrenme eğlence ile birleştirilerek farklı yaratıcı deneyimlere dönüşmektedir. Uygulamalar ile sebep-sonuç ilişkisi kurabilme, yorumlama, analiz ve sentez yapabileceği gibi bilimsel yöntemlere yönlendirilmesi hedeflenmektedir. Gezici MÜZEBÜS Projesi ile müzeye gelemeyen öğrencilerin ayağına müzeyi getir-

◆ Fethiye Erbay

mek hedeflenmektedir. Kısıtlı imkanları olan müzeye gelemeyen çocuklara müzeyi tanıtmak, farklı ve yaratıcı, araç ve yöntemlerle eğitim alma şansını sunmak amacı ile müze dışı eğitim hizmetleri verilmektedir.

(http://www.rmk-museum.org.tr/rmk_hafta_sonu_egitim_atolyeleri.htm)

(Fotograf 1) Rahmi M. Koç Müzesi Sanat Atölyesi (Kaynak:<http://www.rmk-museum.org.tr/default.aspx>)

(Fotograf 2) Rahmi M. Koç Müzesi Astronomi Atölyesi (Kaynak:<http://www.rmk-museum.org.tr/default.aspx>)

2-Santral İstanbul Enerji Müzesi Eğitim Çalışmaları

Müzenin eğitim atölyelerinde; 22 etkileşimli bölümde deneysel bilime ağırlıklı sergiler ile interaktif çalışmalar sürdürülmektedir. Okul Programları, okul turları; müfredat programlarını destekler tarzda düzenlenmiş olup, çocukların, gençlerin okul deneyimlerini zenginleştirmeyi geliştirmeyi hedeflemektedir. Müzede çocuklara aktif öğrenme deneyimleri yaşatma amaçlı çalışmalara yer verilmektedir. Öğrencilere, gençlere ve yetişkinlere yönelik okul öncesi yaş guruplarından lise düzeyine kadar 4 farklı yaş kategorisi için ayrı ayrı santral atölye çalışmaları düzenlenmektedir. Santral atölye çalışmaları kapsamında 4-12 yaş grubu öğrencilere yönelik bilim, sanat ve teknoloji odaklı çalışmalar yürütülmektedir. 13-16 yaş grubu genç ziyaretçilere ise video/fotoğraf kameraları, dijital kurgu setleri, ses, ışık ve dekor malzemeleri aracılığı ile geleceğin yönetmen ve tasarımcılarını yetiştirecek eğitim ve öğretim çalışmaları düzenlenmektedir.

Çocuklar ve gençlere yönelik tasarlanan eğitim programları, atölye çalışmaları ve okul programları ile çocuklara, gençlere, okul ortamları dışında deneysel atölye çalışmaları ile interaktif çalışmalar sunulmaktadır. 2007 yılında Eğlence ile bilimin buluştuğu Enerji Oyun Alanı da bu etkinliklere eklenmiştir. Müzede Çocukistanbulenerji ve *çocukistanbulbilim* atölye çalışmaları adı altında enerji ve bilim temalı okul eğitim programları düzenlenmektedir.

Çocuk İstanbul Enerji başlığı altında, enerji kaynakları, enerji verimliliği ve enerji tasarrufu temalı enerji eğitimi programları gerçekleştirilmektedir. Çocukistanbulbilim başlığı altında Londra Bilim Müzesi ortaklığında gerçekleştirilen ve ortaokul öğrencilerini kapsayan Gizemli Kutular eğitim etkinlikleri bilimsel alanına merak uyandırmak amacı ile gerçekleştirilmektedir. Zoom Kindermuseum ortaklığında ilkokul 4. sınıfları kapsayan Kim Bilim İnsanıdır? interaktif atölye çalışmaları ile bilimsel yaratıcılığın geliştirilmesi amacı ile düzenlenmektedir.

çocukistanbulSERGi farklı temalı gezici sergiler düzenlenmektedir. 3. İstanbul Tasarım Bienali'nde çocuk ve genç atölye ve etkinlik programında, çocukların eli İstanbul'a geliyor, tasarımla büyümek gençlerin hayal ederek, düşünce gücünü geliştirip, yaratıcılıklarını öne çıkaracak yeni tasarım formları arayışlarına yönelmektedir. Şehir X projesi ile hayali bir kent kurulumu öyküsü üzerinden, tasarım süreci ve 3boyutlu teknoloji kullanımıyla gerçekleştirilmektedir. Çocukların İstanbul'u, Büyüyen Metropolda Büyümek başlıklı atölye ve sergi çalışmaları ile çocuklara yaşadıkları şehri keşfedip, sorgular çalışmaları yöneltilmektedir. Müzede genç ve yetişkinlere yönelik düzenlenen atölye çalışmalarında ise; edebiyat, müzik, sinema, fotoğraf, animasyon, makyaj ve moda konularında kurslar düzenlenmektedir.

2015 yılında başlatılan Toplum içinde Bilim (Sıs Catalyst) Projesi kapsamında geliştirilen Projede Avrupa'da çok sayıda uygulanan Aha Pasaportu uygulamaları geliştirilmiştir. Aha Pasaportu'nun Türkiye dağıtımı, proje partneri olan çocukistanbul tarafından gerçekleştirilmektedir. Çocukların kişisel öğrenme deneyimleri uluslararası pasaportları ile belgelendiği projedir. Bu proje kapsamında; informel eğitim (okul dışı eğitim) çalışmaları kapsamında çocukların her yerde bu deneyimlerini sahip oldukları pasaportlarına oradaki sorumlu kişilere mühür/damga bastırarak ya da imzalatılarak belgelemesi temeline dayanmaktadır. Pasaportuna kaydettiği bu öğrenme yolculuğu kalıcı ve sürekli bir şekilde dönüşecek, herhangi bir zamanda yeniden gözden geçireceği bir veriye dönüşmektedir.

(<http://www.santralistanbul.org/pages/index/enerji-muzesi-egitim-programlari/tr/>)

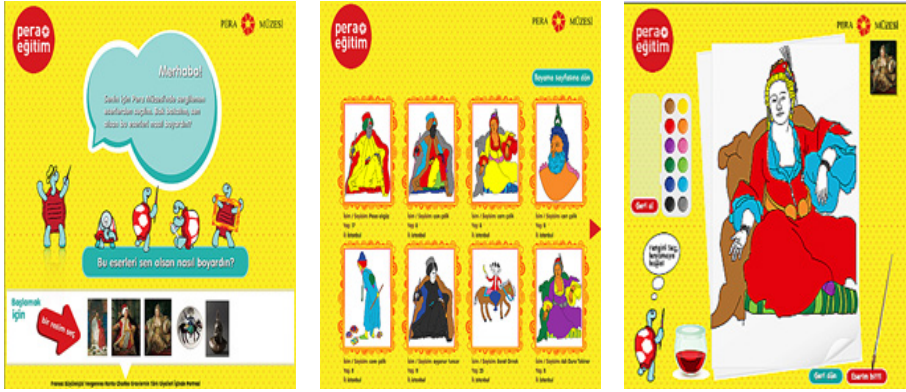
3-İstanbul Modern Müzesi Eğitim Çalışmaları

Müzenin eğitim atölyelerinde modern ve çağdaş sanatı hemen her yaş grubuna yönelik eğitim etkinlikleri düzenlemektedir. Müze tarafından düzenlenen okul programları kapsamında; anaokulu, ilköğretim ve ortaöğretim grupları ile yaş guruplarına uygun çalışmalar yürütülmektedir. Öğretmenlere ise özel desen, renk, portre konularında eğitim çalışmaları düzenlenmektedir. Atölye çalışmalarında çocukların, renklerle, lekelerle ve farklı sanat malzemeleriyle tanışarak, hayal güçlerini geliştirmek amaçlanmaktadır. Hafta sonu düzenlenen çocuk atölyelerinde ise çocuklar yanında aileleri ile birlikte sanatsal çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Genç İstanbul Modern etkinlikleri kapsamında ise, Gençlik Programları düzenlenmektedir. Sanatçıyla buluşma çalış-

malarında müze ortamında sanatçılar ile ziyaretçiler bir araya getirilmektedir. Atölye modern-sanat tarihi kursları düzenlenmektedir. Sanat tarihinden usta ressamların resimlerinden örneklerin yer aldığı bir sunumu izleyerek, resimlerden yola çıkarak o dönemleri ve kostümleri değerlendiriyorlardı. Prova mankenleri üzerinde tasarlanan kostümler giyilerek figürlü resim çalışmalarına atölye ortamında tamamlanmaktadır. Bilim ve plastik sanatlar alanındaki atölye çalışmaları ile çocukların soğan kabuğu, kum, yaprak gibi malzemelerin mikroskop altındaki görüntülerinden yola çıkarak bilimsel çalışmaların görsellerin su bazlı boyalar kullanarak resimleri yeniden tasarlanmaktadır. Doğal bir malzemeye çalışarak görsel ve yaratıcı dünyalarını geliştiren çalışmaları sanatçı ve zamanı koleksiyon sergisinde gezi ile tamamlanmaktadır. Eğitim ve tasarım atölyelerinde çocuklar kendi iç dünyalarını farklı yöntemlerle dile getirmelerine fırsat yaratılmaktadır. Müzenin eğitim bölümü; çeşitli kurumlara yönelik çeşitli konularda yetişkinlere özel eğitim programları düzenlemektedir. (http://www.istanbulmodern.org/tr/egitim/istanbul-modernde-egitim_380.html)

4-Pera Müzesi Eğitim Çalışmaları

Müzenin eğitim atölyelerinde çocuklar, gençler ve yetişkinler sanatla buluşturulmaktadır. Müze bilinci oluşturmak, sanatı ulaşılabilir kılmak ve izleyiciyle sergilenen eserler arasında iletişim kurmak amacıyla düzenlenmektedir. Pera Müzesi; çocuklara yönelik eğitim etkinlikleri açılan sergileri tamamlayıcı nitelikte gelişmektedir. Pera eğitim çalışmaları; Altın Çocuklar 16.-19. Yüzyıl Avrupası'n dan Portreler, Kesişen Dünyalar Sergisi, Kütahya Çini ve Seramikleri Koleksiyon Sergisi, Anadolu Ağırılık ve Ölçüleri Sergisi Eğitim Programları müzede açılan geçici sergilerin temalarından yola çıkarak düzenlenmektedir. Yorum ve yaratıcılığa dayanan eğitim çalışmaları eserler üzerinde değerlendirmeler yapılırken yaratıcılık desteklenmektedir. Dijital ortama taşınan sanatsal etkinlikler içinde Pera Eğitim Sanal Galeri çalışmaları kapsamında;“ Eserini Yarat” dijital projesinde sanatsal çalışmalara dijital ortamda katılım sağlanmaktadır. Pera eğitim programları, koleksiyon sergilerinin yanı sıra, süreli sergiler için de, farklı yaş gruplarına okul gruplarına çocuklara, yetişkinlere ve engellilere yönelik yaratıcılığı geliştiren çeşitli atölye çalışmaları yürütülmektedir.(<http://peramuzesi.org.tr/Icerik/Pera-Egitim-Hakkinda/31>)

Resim 1-Pera Müzesi Eğitim Sanal Galeri Çalışmaları

5-Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi Eğitim Çalışmaları

Müzenin eğitim birimi 2002 yılında kurmuş, ilk kez öğrencilere müze bahçesinde arkeolojik kazı çalışmaları yaptırarak, arkeoloji alanına merak uyandıran etkinliklere imza atmıştır. Müze onarım ve teşhir tanzim çalışmaları nedeniyle eğitim çalışmalarına geçici olarak ara veren müze; eğitim atölyesinde yaş gruplarına göre çeşitli atölye çalışmaları yaptırılmıştır. Öğrenciler için düzenlenen müze gezisinin ardından gerçekleştirilen atölye etkinliklerinde antik dönem teknikleri ile sikke basımı, kil çamur üzerine çivi yazısı ve mozaik çalışmaları yürütülmüştür. Müze bünyesinde okullarda düzenlenen ve seminerler şeklinde uygulamalar, atölye çalışmalarıyla müze eğitimi etkinlikleri olarak sürmektedir. Ağırlıklı olarak 4. 5. 6. ve 9. Sınıflarla gerçekleştirilen eğitim çalışmaları müze uzmanları rehberliğinde müze gezisi ve atölye etkinlikleri şeklinde randevu sistemiyle yürütülmektedir. Sikke basma makinası ile sikke bastırılarak, kil tabletler üzerine çivi yazısı yazdırılarak tarihe ilgi uyandırılmaya çalışılmıştır. Görme engelli öğrenciler müzede gezdirilerek, bazı kabartma eserlere dokunmalarına izin verilmektedir. Eserlerle ziyaretçiler arasında algılama, tasarlama ve iletişim kurma becerileri geliştirilmeye çalışılmıştır. Eğitim Birimi'nde görevli uzmanlar sadece müze içinde değil, müze dışında düzenlenen şenlik ve festivallere katılarak, müzeyi tanıtmaya, arkeoloji çalışmalarını sevdirmeye ve kültür varlıkları tanıma, koruma alanında bilincin gelişmesine katkı sağlamaktadırlar.

(<http://www.anadolumedeniyetlerimuzesi.gov.tr/TR,77776/egitim-birimi.html>)

(Fotograf 3) Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi Sanat Atölyesi Sergisi
(Fotograf4) Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi Seramik Atölyesi

Müzelerinin eğitim atölyelerinde gerçekleştirilen eğitsel ve yaratıcı çalışmalar, çocukların kişisel gelişimini destekler. Maket, kostüm yapımının yer verildiği müze tasarım atölyelerinde çocukların el ve motor davranışlarının geliştirilmesi hedeflenir. Resim, seramik, film, fotoğraf, basit eser onarımları, arkeolojik kazı çalışmalarının yürütüldüğü müzelerin eğitim ve tasarım atölyelerinde çocukların sanatsal yetilerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülür. Özellikle sanatsal çalışmaların öne çıktığı tasarım atölyelerinde; farklı malzemeyi kullanma ve tanıma fırsatı yaratılarak, kendi tasarım ve maketlerini yapan çocukların yaratıcılıkları gelişmektedir. Bu atölyelerde çocuklar, inovasyon ve yaratıcılıklarını geliştirici yeni tasarımla dönüştürülen üretimler ortaya koyarlar. Tiyatral uygulamalar ile çocuklar kendi beden dilini tanıma fırsatı bulurlar. Beden dilinin kullanılması ve geliştirilmesini hedefleyen tiyatro atölyelerinde, çocuklar hem eğlenmekte, hem de yaratıcılıkları gelişmektedir. Hikaye anlatıcılığı, drama çalışmaları ile hayal kurma ve gelecek düşlerini şekillendirecek deneyimler kazanma üzerine uygulamalar çevre ile iletişimlerini artırır. Sanat atölyelerinde çocuklar motor davranışlarını geliştirirken, birlikte ortak çalışmalar üretirler. (Erbay,2009)

Günümüzde yaşam boyu eğitimi amaçlayan informal müze eğitim programları tüm yaş gruplarına göre planlanmalıdır. Müzeler informal eğitim çalışmaları kapsamında okul dışı mekanlarda öğrencilere, engellilere ve çocuk ziyaretçilere eşit ve paylaşımcı eğitim fırsatı yaratılmalıdır. Bu amaçla hazırlanmış eğitim ve öğretim programları; çocuklara, gençlere ve yetişkinlere sıra dışı deneyimler yaşatmakta, onları yeniden öğrenme deneyimlerini ortaya çıkarmaktadırlar. İnformal eğitimin gerçekleştiği müze atölyeleri uzmanlar eşliğinde yeniden öğrenme deneyimleri sunmaktadır. Müzeler interaktif etkinlikler ile farklı yaş gruplarına dönük, zengin içerikli eğitim programlarına her geçen gün yenilerini eklemektedirler. Müzeler eğlenerek ve aktif katılımcı olarak öğrenilen programlar geliştirmeye devam edeceklerdir.

Bu müze atölyelerinde çocuklar kendi yaş gruplarıyla engelsiz, aktarımsız iletişim kurarlar. Çocuk ziyaretçileri yanında onlarla birlikte müzeye gelen aile bireylerini de etkinliklere dahil ederek, birlikte paylaşımda bulunma imkanı yaratılmaktadır. Dijital oyunlar gelecekte müzelerin atölye çalışmalarını daha da farklı boyuta taşıyacaktır. Yapay zeka, yeni yazılımlar müzelerin eğitim etkinliklerini, sergileme tekniklerini de değiştirmektedir. Dokunmatik ekranların, robotların, hologramların yer aldığı müzecilik sistemi, müzeleri sanat ve tasarım atölyelerinde de değişim yaratacaktır. Bu değişim eğitim ve öğretim modellerine yeni deneyimler ekleyecektir (Erby, 2016).

Sonuç ve değerlendirme

Son yıllarda çağdaş müzeciliğin en önemli görevi “infomal eğitim» olmuştur. Sosyal ve kültürel gelişimin bir parçası olan müzeler infomal eğitim çalışmalarını her geçen gün geliştirerek artırmaktadırlar. Müzeler yaptıkları eğitim etkinlikleri ile ziyaretçilerinin sosyal, duygusal, zihinsel, bedensel becerilerin gelişimine katkı sağlayarak, hayal güçlerini ve yaratıcılıklarını geliştirmeyi hedeflemektedirler. Müzeler erişilebilir, yaşayan müze anlayışı ile okullarla olan karşılıklı eğitim çalışmaları günden güne yaygınlaşarak, artmaktadır. Bunun yanı sıra gezici müze hizmetiyle müze dışındaki eğitim kurumları ile çeşitli projeler sürdürmektedirler. İlk öğretim okulları eğitim paketi öğrencilere derslik dışında keyifli deneyimler sunmaktadırlar. Uzman eğitimci eşliğinde düzenlenen eğitim etkinlikleri, yaratıcılığı geliştirici çalışmalara dönüşmektedir. Öğretmenler ve öğrencilere yönelik eğitim programları düzenlenmektedir. Müzeler hafta sonu eğitim programları yanında doğum günü partileri, şirket organizasyonları, sergiler düzenleyerek müze kullanımını artırmaya çalışmaktadırlar. Öğrenciler müzelerin bu etkinliklerine öğretmenlerinin gözetiminde ve planlı bir hazırlık yaparak katılmalıdır. Çoğu derslerin müzelerde uygulamalı olarak işlenebilmesi için öğrencilerin, hazırlıklı olarak müzeye gelmesi gerekir. Hazırlık, deneysel uygulama ve sürecin değerlendirilmesi çalışmaları, müze eğitim planlaması açısından önemlidir.

Müzeler çocuklara, gençlere yaratıcılık ve problem çözme becerisi kazandırma ve geliştirme temelli atölye çalışmaları düzenleyerek infomal eğitimi destekler. İnfomal eğitim çalışmaları; müze ortamını cazip hale getirir. Atölyelerde bu çalışmalara katılanlar üzerinde büyüleyici etki yaratır. katılımcı ve kalıcı bir öğrenme ortamı sunar. Gençlerin müzecilik etkinliklerine katılımını artırır, toplumda farkındalık yaratır. Eğitim ve tasarım atölyelerindeki etkinlikler öğrencilerin kişisel gelişimi için oldukça önemlidir.

Müzelerin öğrenme teorisine zemin hazırlayan yeni eğitim normları ile güçlü yönleri öne çıkmaktadır. Öğrenme yaklaşımının başarıyla sonuçlanması, içsel motivasyonun öneminin savunulması, müzeleri eğitim odaklı kıldı. Müzeler sahip oldukları eserlere anlam yükleyerek, geçmiş, bugün ve gelecekle bağlantı kurmamıza yardımcı olmaktadır. Müze ortamında öğrenmenin özünde motive edici güç olduğu unutulmamalıdır. Örgün eğitimde kullanılan nicel göstergelere karşı, müzelerde perfor-

◆ Fethiye Erbay

mans ve toplumsal değerlere dönüşen öğrenme deneyimleri; entelektüel disiplinler artası dil yarattı. Müzelerde öğrenmenin uzun soluklu ve etkili olması, müzeleri cazibe merkezlerine dönüştürdü. Müzeler eğitim üzerinden yeniden marka değer olarak tanımlandı. Müzenin kendine has güçlü nitelikleri yanında keşfedilecek daha pek çok alanları, gizemleri vardır. Bu da müzelerdeki informal eğitimi çekici hale getirmektedir. Müzelerin, keşfedilen, hayal edilen, mekanlar olarak değeri, informal eğitim çalışmalarını içinde giderek artmaktadır.

Kaynaklar

- Anderson, David and Cosson, Alex de and Intosh, Lisa Mc; (2015);Research Informing the Practice of Museum Educators: Diverse Audiences, Sense Publishers; Netherlands,
- Blankenbicker, Adam,(2012) Informal Science Education in Museums – Learning by Accident ,PlosBlog. (Erişim 5 Aralık 2016) <http://blogs.plos.org/scied/12/17/unintentional-learning-benefits-of-informal-science-education/>
- Bayülgen, Serap ve Mercin Levent;(2005); Görsel Sanatlar Eğitiminde Müze Eğitimi Ve Uygulamaları; Görsel Sanatlar Eğitimi DerneğiYayını,2, Ankara,
- Onur, Bekir (2002) ;Oyuncaklı Dünya, Dost Kitapevi Yayını, Ankara,
- Onur, Bekir (2016);Oyunlar ve Oyuncaklar Oyunun ve Oyuncağın Kültürel Tarihi; Kalem Kitap Yayını, Ankara,
- Dockett, S and Main, S and Kelly, L.(2011). Consulting Young Children: Experiences from a Museum Visitor Studies.14.(1):13(Erişim5 Aralık 2016) (<http://www.informaworld.com/smpj/content~db=all?content=10.1080/106455782011.557626>).
- Ellen, Mary and Principal, Munley; (2012) Early Learning in Museums A Review of Literature, Early Learning in Museums, Literature Review Smithsonian Institution ,MEM & Associates , April 2012(Erişim 5 Aralık 2016) <https://www.si.edu/Content/SEEC/docs/mem%20literature%20review%20early%20learning%20in%20museums%20final%204%2012%202012.pdf>
- Erbay, Mutlu; (2013), Sanat Eğitimi Üzerine; Beta Yayınları, İstanbul,
- Erbay, Fethiye ve Erbay, Mutlu; (2016), Değişen Üniversite Müzeleri; Edirne Üniversitesi Yayınları, Edirne,
- Erbay, Fethiye; (2009);Müze Yönetimini Kurumlaştırma Çabası (1984-2009), Mimarlık Vakfı Enstitüsü Yayını, İstanbul,
- Erbay, Fethiye; (2012), Türkiye de Oyuncak Müzeleri ve Müzelerde Çocuklara Yönelik Çalışmalar; Oyuncak ve Çocuk Müzeleri Sempozyumu; Avrupa Oyuncak ve Çocuk Müzeleri Birliği'ne (TOYCO), Caddebostan Kültür Merkezi; İstanbul,19-20 Kasım

- Erbay, Fethiye; (1998), Eğitim Kurumlarının Müzelerin Kurumsallaşmasındaki Yeri, 4. Müzecilik Konferansı, Genel Kurmay Başkanlığı, Harbiye Askeri Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı Bildiri Kitabı, Harbiye Askeri Müze Yay, ss: 47-50, İstanbul, 16-18 Eylül
- Erbay, Mutlu; (2011); Müzelerde Sergileme ve Sunum Tekniklerinin Planlanması; Beta Yayınları, ISBN: 9786053774754, İstanbul;
- Erbay, Nuri Özer; (2014); Müzelerde İş Güvenliği Sorunsalı, Müzeler, Oyunlar Oyuncaklar ve Çocuklar; 9 Eylül Üniversitesi, Edebiyat Fak. Müzecilik Böl. Yay. İzmir, ss:117-123
- Garcia, Ben (2012) (What We Do Best-Making the Case for the Museum Learning in its Own Right), Journal of Museum Education, Volume 37, Number 2, Summer pp. 47-56. (Erişim 5 Aralık 2016) <http://museumeducation.info/wp-content/uploads/2012/06/jme.v37.n2>.
- İlhan, Ayşe Çakır ve Artar, Müge; (2015) Müze Eğitimi Nasıl olmalı?, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Konferansı, İstanbul, 22 Mayıs
- İnfomal Eğitim (Plansız Eğitim) (Erişim 5 Aralık 2016) <https://www.egitimkafe.com/informal-egitim-plansiz-egitim-nedir/>
- İstanbul Modern, İstanbul Modernde Eğitim, (Erişim 5 Aralık 2016) http://www.istanbulmodern.org/tr/egitim/istanbul-modernde-egitim_380.html (Erişim 5 Aralık 2016)
- Kate Darian-Smith and Carla, Pascoe, (2013); Children, Childhood and Cultural Heritag, Routledge, London, museums and informal education pedagogies for change, (Erişim 5 Aralık 2016) <http://infed.org/archives/e-texts/screven-museums.htm>
- lankenbicker, Adam, (2012); Informal Science Education in Museums–Learning by Accident, (Erişim 5 Aralık 2016) <http://blogs.plos.org/scied/December/17/unintentional-learning-benefits-of-informal-science-education/sci-ed>
- Maiga Chang and Wu-Yuin Hwang and Ming-Puu Chen and Wolfgang Mueller (2011) Edutainment Technologies. Educational Games And Virtual Reality, Proceedings, Springer Press, ISSN 0302-9743 Canada, (Erişim 5 Aralık 2016) <http://maiga.athabascau.ca/publication/Editorial-2011-Edutainment2011.pdf>
- Pera Müzesi, Pera Eğitim Hakkında; (Erişim 5 Aralık 2016) <http://peramuzesi.org.tr/Icerik/Pera-Egitim-Hakkinda/>
- Rahmi M. Koç Müzesi; Müzede Eğitim; (Erişim 5 Aralık 2016) http://www.rmkmuseum.org.tr/rmk_ilkogretim_Okullari_Egitim_Paketi.htm (Erişim 5 Aralık 2016)
- Rahmi M. Koç Müzesi Hafta Sonu Eğitim Atölyesi; (Erişim 5 Aralık 2016) http://www.rmkmuseum.org.tr/rmk_hafta_sonu_egitim_atolyeleri.htm (Erişim 5 Aralık 2016)
- Robert, Tony; (2014); Building the Future of Education Museums And The Learning Ecosystem ISBN 978-1-933253-97-8, American Alliance of Museums; (Erişim 5 Aralık 2016) <http://www.aam-us.org/docs/default-source/center-for-the-future-of-museums/building-the-future-of-education-museums-and-the-learning-ecosystem.pdf?sfvrsn>
- Santral İstanbul, Enerji Müzesi Eğitim Programları; (Erişim 5 Aralık 2016) <http://www.santralisistanbul.org/pages/index/enerji-muzesi-egitim-programlari/tr/>

◆ Fethiye Erbay

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Edutainment> (Erişim 5 Aralık 2016)

<http://www.hurriyet.com.tr/yuzbinlerce-cocuk-muzede-ogreniyor-25144784> (Erişim 5 Aralık 2016)

<http://www.hands-on-international.net/pages/ambassadors.asp?p=1-0> (Erişim 5 Aralık 2016)